

Els *altres* metges

Elena Guardiola

Departament de Ciències Experimentals i de la Salut. Facultat de Ciències de la Salut i de la Vida. Universitat Pompeu Fabra. Barcelona.

Introducció

Segons el *Diccionari Enciclopèdic de Medicina*¹, ‘metge’ és la “persona que té autorització acadèmica i legal per a exercir la medicina”. Aquest diccionari fa referència a diferents tipus de metge: metge de capçalera (“internista que fonamentalment té cura del curs de les malalties que obliguen a fer llit; és el metge consuetudinari d’una família; antigament, també era conegut per metge en cap i metge d’espona, i ara com a metge de família”), metge del comú (“metge encarregat de vetllar per la sanitat pública, que algunes ciutats nomenaren arran de les epidèmies de pesta del segle XIV”), metge consultor (“el que el metge de capçalera i la família del malalt consulten en casos greus o difícils”), metge de crim o metge forense (“metge adscrit a un jutjat; que actua de perit en qüestions criminals i en civils, en les actuacions judicials i davant els tribunals de justícia”), metge escolar (“el que té per missió la inspecció de l’ambient escolar, el control de l’estat sanitari dels alumnes i la prevenció de les malalties dels escolars”), metge especialista (“metge que fonamentalment té cura d’afeccions concretes i només intervé en moments determinats”), metge físic o de física (“denominació antiga del metge internista”), metge resident (“el que resideix en un hospital durant un determinat període de la seva formació científica”) i metge d’urgència (“el que atén la medicina d’urgència”).

La forma femenina, metgessa, la defineix de forma semblant: “dona que té l’autorització acadèmica i legal per a exercir la medicina”, i afegeix un segon significat, d’ús freqüent fins no fa gaire: “muller d’un metge”.

Però si sortim de l’àmbit estrictament mèdic, veiem que la paraula metge/metgessa té també altres significats i que la trobem, per exemple, en diferents llocs de la nostra geografia, que s’empra per designar alguns peixos a casa nostra i que és un dels cognoms d’alguna persona il·lustre.

En aquest article intentarem apropar-nos a aquests *altres* metges. Mentre alguns són força coneguts —com Bernat Metge—, altres —si més no per a molts— no ho són tant.

El cognom Metge

Metge, i també Metges, és un llinatge català². Tot i que en pensar en aquest cognom de seguida ens ve al cap en Bernat Metge, aquest cognom no és freqüent a Catalunya. Segons l’IDESCAT³, a Catalunya l’any 2012 hi havia només 13 persones amb el cognom Metge (9 el tenien com a primer cognom i 4 com a segon), 10 de les quals vivien al Barcelonès; també hi havia 19 persones amb el primer cognom Metje i 22 amb aquest segon cognom (la majoria, en ambdós casos al Gironès —11 i 9— i al Barcelonès —6 i 7).

Ens acostarem a alguns Metge de casa nostra —com l’escriptor Bernat Metge, el metge homeòpata Joan Sanllehy i Metges i el sindicalista Josep Metge i Macià— i farem una ullada a alguns més enllà de les nostres fronteres.

Els Metge a casa nostra

Bernat Metge

Bernat Metge va néixer a Barcelona (c. 1340/46). Fou funcionari reial i destacat i innovador escriptor que va introduir l’estil renaixentista a la literatura catalana; la seva obra fa que se’l consideri un dels millors prosistes del segle XIV. Seguint les passes del seu padrastrer, Ferrer Sayol, esdevingué notari de la Cancelleria Reial i treballà al servei de Joan I amb diferents càrrecs i creixents responsabilitats, essent des de 1390 secretari reial i un dels homes de confiança de Joan I. Quan l’any 1396 va morir el rei, fou processat per corrupció i traïció; absolt el 1398, passà al servei del rei Martí I fins el 1410, quan va morir aquest rei. Aquestes acusacions el portaren a escriure la seva millor obra, *Lo somni* (1399) (Figura 1), dividida en quatre llibres i escrita en primera persona, on estableix un diàleg amb el difunt rei Joan I, que manifesta la seva innocència. L’obra va tenir l’eficàcia que pretenia i Martí I, contra el qual, segons el procés, havia dit coses molt greus, li’n demanà un exemplar i el cridà al seu costat on des del 1405 fins a la mort del nou rei, el 1410, tornà a tenir el càrrec de secretari. Va escriure una obra inacabada, *Apologia* (1395), inspirada en el *Secretum* de Petrarca i traduí *Ovidi enamorat* i *Valter e Griselda* (1388), versió catalana d’un text llatí de Petrarca que és una traducció de l’últim conte del Decameró de Boccaccio. També va escriure en vers; són algunes paròdies i *Llibre de Fortuna e Prudència* (1381) on explica en octosíl·labs el seu viatge a l’illa fabulosa de la Fortuna per provar la seva innocència en els processos oberts contra ell. Va morir a Barcelona el 1413^{4,5}.

Correspondència: Dra. Elena Guardiola
Barcelona
Tel. 93 495 67 24
Fax 93 495 68 75
Adreça electrònica: elena.guardiola@bayer.com

Si haguéssim de triar una obra “mèdica” entre les obres de Bernat Metge, segurament hauríem de seleccionar *Medicina apropiada a tot mal* (1396?), poema de 125 octosíl·labs aplegats que consisteix en una recepta burlesca que imita un curiós gènere poètic cultivat a l'època: el “lletovari”, aplicat a unes composicions rimades destinades a presentar al lector remeis per al mal d'amor. És un poema humorístic que va escriure a la presó, donant possibles cures a mals d'amors i d'altres.

Joan Sanllehy i Metges

Metge català, Joan Sanllehy i Metges (Figura 2) va néixer a Barcelona el 1821. Inicialment es dedicà a la cirurgia (el 1842 guanyà plaça d'ajudant de cirurgia a l'Hospital de la Santa Creu), però aviat es decantà cap a la medicina homeopàtica, essent l'introduïdor de les doctrines de Hahnemann a Barcelona. Fou fundador de l'Acadèmia Mèdico Homeopàtica de Barcelona i en fou president fins l'any 1899. Va participar en el Congrés Homeopàtic de París (1889). Inicià la publicació de la “Revista de la Doctrina Homeopàtica” (1850) (que tingué una vida curta ja que solament es va publicar durant dos anys) i de la “Revista de Homeopatia” (1890). Essent catedràtic d'anatomia patològica i cirurgia, va renunciar a administrar qualsevol tipus de tractament que no fos homeopàtic, abandonant també el seu lloc a la càtedra d'Anatomia Patològica, cosa que provocà les hostilitats dels metges de la ciutat. Tanmateix, es va anar guanyant poc a poc una sòlida reputació entre els pacients. Durant una greu epidèmia de còlera asiàtica, Sanllehy i Metges va treballar incansablement salvant moltes vides i consolidant encara més la seva fama. Va morir a Barcelona el mes de gener de 1900⁴⁶. El seu fill, Domènec Joan Sanllehy i Alrich, fou alcalde de Barcelona de 1906 a 1908⁴.

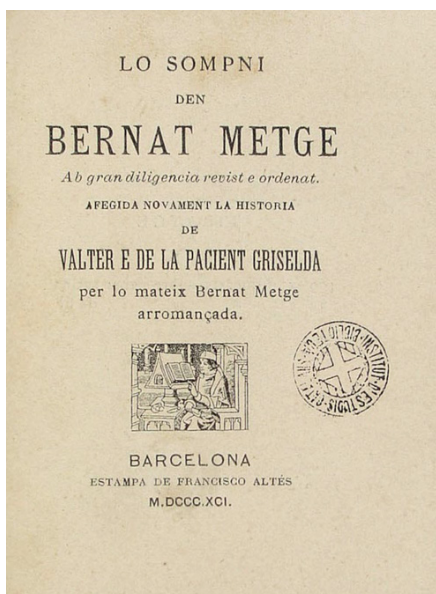

FIGURA 1. Portada de l'edició de *Lo somni*, de Bernat Metge, publicada a Barcelona el 1891

Josep Metge i Macià

Obrer metal·lúrgic i comunista a Barcelona, fou dirigent del Sindicat de la Metal·lúrgia de la CNT. Des de la seva fundació el 1924 pertanyia també a la Federació Comunista Catalanobolear. Fou detingut diverses vegades durant la dictadura de Primo de Rivera. Milità al BOC i fou candidat a les eleccions municipals del 12 d'abril de 1931 pel districte cinquè de Barcelona. A la fi de 1931, Andreu Nin (que havia arribat a Barcelona, procedent de Moscou, el setembre del 1930) estructurarà, amb Francesc de Cabo, Josep Metge i Narcís Molins i Fàbrega, la Federació Catalana de l'OCE, que publicava *El Soviet* (1931-32) i enquadrava menys d'un centenar de militants. També amb Nin, formà part d'Esquerra Comunista i quan, a la fi de 1932, el nou comitè central escollí Andreu Nin com a secretari general, Metge formà part del comitè executiu⁴⁷. Destacat trostkista, formà part d'altres associacions, com el Casal Nacionalista Obrer, de la junta del qual formà part des de la seva constitució el 1936⁸. Finalment s'incorporà a Esquerra Republicana.

Uns altres Metge

Són molts els Metge que trobem al llarg de la història a Catalunya. Hi ha documents que en fan referència des de ben antic. N'esmentarem alguns tot fent un viatge en el temps.

Per començar, en un document en llatí datat el 17 de febrer de 1177 es fa constar la venda que fan Ermessenda i els seus fills Guillem, Arnau, Maria, Saurina i Guillema, a Guillem de Molins, de totes les possessions que tenen al terme de la vila de Molins, consistents en la meitat dels masos de Pere Angliculi i de **Ramon Metge**, amb terres i oliveres, per 100 sous comtals i una aimina d'ordi. La transacció té lloc a Vilabertran⁹.

FIGURA 2. Joan Sanllehy i Metges (1821-1900), introductor de l'homeopatia a Catalunya

Saltant fins el segle XVII, trobem **Josep Metge**, carmelita, professor del col·legi dels carmelites, que s'havia establert en un edifici de la Rambla de Barcelona que es va començar a construir el 1593, on s'ensenyava filosofia, grec, llatí, hebreu i teologia. Els estudiants d'aquesta escola, durant el segle XVII es graduaren generalment a la universitat, on també van impartir classes alguns dels seus professors, com el mateix Josep Metge, Ciril Ximenes, Jaume Borlengo, Gerard Pinquer i Joan de Càncer¹⁰.

Ja al segle XVIII, el 1705, **Josep Metge i Real** era síndic de Torroella de Montgrí a les Corts, "hijo de **Francisco Metge y Vidal**, de Torroella de Montgrí, elevado a la dignidad de Ciudadano Honrado de Barcelona el 24-VII-1679"¹¹. La seva germana, **Magdalena Metge**, es va casar amb Josep Ginesta, membre de l'elit gironina que assumí els càrrecs més importants que podia obtenir un ciutadà gironí¹². A la catedral de Barcelona hi ha una làpida sepulcral de 1712, davant l'antiga capella de Sant Mateu i Santa Elena, que correspon a la sepultura de **Joseph Metge**, "Dr. en drets, ciutadà, /.../ natural de la vila de Torroella de Montgrí /.../ qui morí als 2 de novembre de 1712"¹³.

I, una mica després, a mitjan segle XVIII, un document dóna fe que "se confirma también por la escritura de venta que en 7 Agosto del año 1749 otorgaron los padre é hijo Pedro, y Joseph March, á favor de **Joseph Metge**, de tres vesanas de tierra plantadas de olivos, sitas en dicho termino de Calabuig, por precio de cien libras..."¹⁴.

Altres Metge arreu del món

El cognom Metge es pot trobar arreu del món. Trobem un bon nombre de persones amb aquest cognom a França, Gran Bretanya, Irlanda, Alemanya, Canadà i els Estats Units; també hi ha alguns Metge a les antípodes. Entre els que han destacat en algun camp, trobem dos germans irlandesos, parlamentaris a Irlanda i a la Gran Bretanya el segle XIX, una antropòloga de Nova Zelanda i un pilot francès.

Peter Metge

Va néixer a Athlumney, al Comtat de Meath, a Irlanda. Es va graduar a la Universitat de Dublín, on va obtenir el títol de Bachelor of Arts el 1763. Va ser membre de la Cambra dels Comuns irlandesa per Ardee i, posteriorment, per Ratoath. Va morir el 1809¹⁵. El seu germà, **John Metge**, va ser també parlamentari, per Dundalk, en tres ocasions entre 1806 i 1820, si bé sembla que en alguna de les ocasions no va arribar a ocupar el seu seient, llavors ja al parlament a Westminster¹⁶.

Alice Joan Metge

Va néixer a Auckland, Nova Zelanda, el 1930. Alice Joan Metge (Figura 3) és antropòloga social, educadora, professora i escriptora. Va estudiar a la Universitat d'Auckland i a la London School of Economics, on es va doctorar el 1958. Com antropòloga, és particularment reconeguda per la seva destacada promoció de la consciència intercultural. Ha publicat

llibres i articles rellevants sobre la comunicació intercultural, entre els quals es troben *Talking Past Each Other* (1978/1984) i *Korero Tahii: talking together* (AUP, 2001), i sobre la història i la societat maori. Erudita en temes maoris i impulsora de la comunicació intercultural i de la pau, la seva activitat ha estat reconeguda amb diverses distincions: el 1987 va ser nomenada *Dame Commander of the Order of the British Empire*; el 1997 va guanyar la *Te Rangii Hiroa Medal* de la Royal Society de Nova Zelanda en reconeixement per la seva investigació en les ciències socials i el 2006 se li va concedir l'*Asia-Pacific Mediation Forum Peace Prize*¹⁷. En honor seu, la Royal Society de Nova Zelanda concedeix cada dos anys la *Dame Joan Metge Medal*, per premiar l'excel·lència en recerca i en l'establiment de relacions en ciències socials¹⁸.

René Metge

Pilot de cotxes francès (Montrouge, 1941) especialitzat en ral·lis, ha guanyat tres vegades el Ral·li Dakar de cotxes (1981, 1984 i 1986) i una vegada les 24 hores de Le Mans de camions (1983). És el fundador d'alguns raids, com el Ral·li Masters, posteriorment rebatejat com Ral·li d'Orient. El 2008 es va unir a l'organització del projecte *Africa Race*, impulsat pel també guanyador del Dakar, Hubert Auriol¹⁹.

El topònim Metge

Per tot el territori català²⁰ trobem indrets, rieres, barrancs, coves... que s'anomenen *del Metge* o *de la Metgessa* (Taula 1). Així hi ha, per exemple, el Barranc del Metge, la Cova del Metge, la Font del Metge i Lo Mas del Metge, a diferents indrets del Priorat; el Bosc del Metge, al Pla de l'Estany; la Finca de la Metgessa, al Montsià; o la Serra del Metge i la Vall de les Savines de la Metgessa a la Ribera d'Ebre.

FIGURA 3. Alice Joan Metge, antropòloga

TAULA 1. *Metge* o *metgessa* en els topònims catalans* (taula elaborada a partir de la informació inclosa a la pàgina web de l'Institut Català de Cartografia)²⁰

Topònim	Municipi	Comarca	Concepte geogràfic
Barranc del Metge		Priorat	Xarxa hidrogràfica
Barranc del Metge		Ribera d'Ebre	Xarxa hidrogràfica
Barranc del Mas del Metge		Priorat	Xarxa hidrogràfica
Bosc del Metge	Cornellà de Terri	Pla de l'Estany	Indret
Camp del Metge	La Torre de Cabdella	Pallars Jussà	Indret
Camps del Metge Hereu	Vilademuls	Pla de l'Estany	Indret
Comellar dels Metges	L'Espluga de Francolí	Conca de Barberà	Orografia
Comellar d'en Metge	Fulleda	Garrigues	Orografia
Cova del Metge	La Morera de Montsant	Priorat	Orografia
Covassa del Metge	Cabacés	Priorat	Indret
El Fondo del Camp del Metge	Sitges	Garraf	Indret
Els Metges	Cruïlles, Monells i Sant Sadurní de l'Heura	Baix Empordà	Indret
Finca de la Metgessa	Mas de Barberans	Montsià	Indret
Font del Metge	Ulldemolins	Priorat	Element hidrogràfic
Font dels Sants Metges	Sarral	Conca de Barberà	Element hidrogràfic
La Roca-la-vella del Metge	Senterada	Pallars Jussà	Indret
La Serra del Metge	Flix	Ribera d'Ebre	Indret
La Vall de Savines de la Metgessa	Riba-Roja d'Ebre	Ribera d'Ebre	Indret
Lo Mas del Metge	El Molar	Priorat	Indret
Lo Mas del Metge	Juncosa	Garrigues	Indret
Lo Mas d'en Metge	Alforja	Baix Camp	Indret
Muntanya dels Sants Metges	Sant Julià de Ramis	Gironès	Massís, serra
Olivets del Metge	La Tallada d'Empordà	Baix Empordà	Indret
Pla del Metge	Torrefeta i Florejacs	Segarra	Orografia
Pouet del Metge	Miravet	Ribera d'Ebre	Element hidrogràfic
Prat del Metge	Coll de Nargó	Alt Urgell	Indret
Racó del Metge	Artesa de Segre	Noguera	Orografia
Racó del Metge	Castelldans	Garrigues	Orografia
Riera de Metge		Berguedà	Xarxa hidrogràfica
Riera dels Metges		Baix Empordà	Xarxa hidrogràfica

TAULA 1. Continuació

Topònim	Municipi	Comarca	Concepte geogràfic
Riu de Metge (o Demetge)		Berguedà	Riu
Sants Metges	L'Espunyola	Berguedà	Entitat de població
Solà del Metget	Corbera d'Ebre	Terra Alta	Indret
Torrent del Salt del Metge		Bages	Xarxa hidrogràfica
Vall del Mas del Metge	Juncosa	Garrigues	Orografia
Vinya del Metge	Senterada	Pallars Jussà	Indret

*Els topònims d'edificacions s'inclouen a la Taula 2.

Els *Sants Metges* —nom amb el qual es coneix els sants Cosme i Damià, metges, germans, que moriren màrtirs en les persecucions de Dioclecià— també són presents en la toponímia catalana: Sants Metges és a L'Espunyola (Berguedà), la Font dels Sants Metges a Sarral (Conca de Barberà) i la Muntanya dels Sants Metges a Sant Julià de Ramis (Gironès) (Figura 4).

FIGURA 4. La muntanya dels Sants Metges, a Sant Julià de Ramis

A moltes comarques catalanes trobem també bordes, cases, masos, masies, torres i altres edificacions que porten aquest nom (Taula 2), alguns dels quals es consideren edificacions històriques. En algunes ocasions, aquest nom està relacionat amb algun metge que havia exercit la professió en aquell indret²¹.

Els metges que viuen a l'aigua

En català, hi ha diversos peixos amb aquest nom. Són de la família dels ofídids, peixos osteïctis, de cos allargat i comprimit, sense radis espinosos, amb les aletes dorsal i anal molt llargues i unides amb la caudal, i les aletes ventrals reduïdes a 1 o 2 filaments, en alguns gèneres situades sota el maxil·lar inferior²².

Metge

Aquest peix es coneix també com pamfont, pixota o pixota blanca. El seu nom científic és *Ophidion barbatum* (Linnaeus, 1758)²³. De la família dels ofídids, té el cos comprimit i molt allargat, de 20 a 30 centímetres de llargada, sense escates sobre el cap, amb les aletes ventrals jugulars reduïdes a dos filaments desiguals i les aletes dorsal i anal amb el marge negre²² (Figura 5).

FIGURA 5. Metge (*Ophidion barbatum*)

Metge de Roche

El seu nom científic és *Ophidion rochei* (Müller, 1845)²⁴. Aquest peix, de l'ordre dels ofídiformes, de la família dels ofídids, fa fins a 29 cm de llargària, té el cos allargat i cobert de petites escates cicloïdals, l'aleta dorsal i l'anal força llargues i unides a la caudal, i les aletes ventrals reduïdes a filaments bífids, amb quatre branquiespines allargades sobre el braç inferior del primer arc branquial. Viu principalment a la Mediterrània^{25,26} (Figura 6).

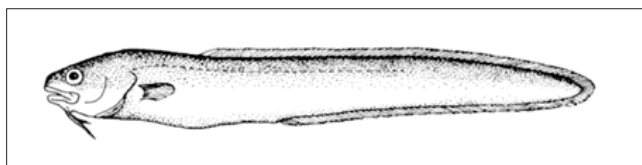

FIGURA 6. Metge de Roche (*Ophidion rochei*)

Metge vermell

El seu nom científic és *Parophidion vassali* (Risso, 1810). És un peix de la família dels ofídids, semblant al metge, amb escates sobre el cap, filaments de les aletes ventrals d'igual llargada i les aletes dorsal i anal vermelles^{22,27}. Viu també a la Mediterrània i pot arribar a mesurar 25 cm (Figura 7).

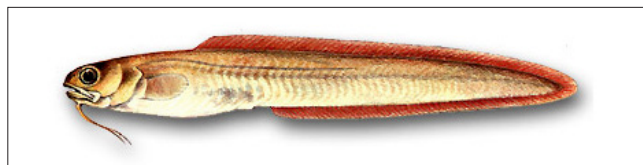

FIGURA 7. Metge vermell (*Parophidion vassali*)

TAULA 2. *Metge* o *metgessa* en els topònims d'edificacions a Catalunya (taula elaborada a partir de la informació inclosa a la pàgina web de l'Institut Català de Cartografia)²⁰

Topònim	Municipi	Comarca	Topònim	Municipi	Comarca
Borda del Metge	La Torre de Cabdella	Pallars Jussà	Mas del Metge	El Perelló	Baix Ebre
Cal Metge	Cardedeu	Vallès Oriental	Mas del Metge	Flix	Ribera d'Ebre
Cal Metge	Vallcebre	Berguedà	Mas del Metge	Juncosa	Garrigues
Cal Metge	Sant Gregori	Gironès	Mas del Metge	Llardecans	Segrià
Cal Metge Bosc	Bordils	Gironès	Mas del Metge Seró	L'Albagés	Garrigues
Can Metges	Riudarenes	Selva	Mas del Metge Soler	Tortosa	Baix Ebre
Casa del Metge	Begur	Baix Empordà	Mas del Metge d'Arós	Seròs	Segrià
Casa del Metge	Santa Coloma de Gramenet	Barcelonès	Mas del Metge de l'Ametlla	La Granadella	Garrigues
Caseta de la Metgessa	Mas de Barberans	Montsià	Mas del Metget	Llardecans	Segrià
Caseta del Metge Sabater	Falset	Priorat	Mas d'en Metge	Alforja	Baix Camp
Cobert del Metge Font	Castellserà	Urgell	Maset del Metge	Llardecans	Segrià
Corral del Metget	Llardecans	Segrià	Masia del Metge	Montgai	Noguera
Els Sants Metges*	Lloret de Mar	Selva	Sants Metges*	Sant Julià de Ramis	Gironès
Els Sants Metges*	Saral	Conca de Barberà	Sénia del Metge	Benissanet	Ribera d'Ebre
Granges del Metge	Montgai	Noguera	Sequer del Metge	Garcia	Ribera d'Ebre
Mas del Metge	Els Plans de Sió	Segarra	Torre del Metge	Os de Balaguer	Noguera
			Torre del Metge	Els Alamús	Segrià
			Xalet del Metge	Almatret	Segrià

*Edificació històrica²⁰

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

1. Diccionari enciclopèdic de medicina. Barcelona: Enciclopèdia Catalana. <http://www.grec.net/home/cel/mdicc.htm>. Accés el 20 d'octubre de 2013.
2. Diccionari català-valencià-balear. <http://dcvb.iecat.net/>. Accés el 21 d'octubre de 2013.
3. IDESCAT. <http://www.idescat.cat/cognoms/>. Accés el 21 d'octubre de 2013.
4. Gran enciclopèdia catalana. Barcelona: Enciclopèdia Catalana. <http://www.enciclopedia.cat/>. Accés el 20 d'octubre de 2013.
5. Bernat Metge. <http://www.escriptors.cat/autors/metgeb/>. Accés el 20 d'octubre de 2013.
6. Dr. Joan Sanllehy i Metges 1821-1900. Academia Médico Homeopática de Barcelona. <http://amhb.net/web/>. Accés el 20 d'octubre de 2013.
7. Martínez de Sas MT, Pagès P. Diccionari biogràfic del moviment obrer als Països Catalans. Barcelona: Edicions Universitat de Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat; 2000. p. 898-9.
8. Nueva entidad política. La Vanguardia, 2 de febrer de 1936. p. 9.
9. Biblioteca de Catalunya. <http://mdc.cbuc.cat/cdm/ref/collection/pergamibc/id/60523>. Accés el 19 de desembre de 2013.
10. Fernández Luzón A. La universidad de Barcelona en el siglo XVI. Barcelona: Edicions Universitat Barcelona; 2005. p. 222.
11. Morales Roca FJ. Próceres habilitados en las Cortes del Principado de Cataluña, siglo XVII (1599-1713). Tomo II. Madrid: Hidalguia; 1983. p. 225.
12. Congost R, To Figueras L. Homes, masos, història: la Catalunya del nord-est (segles XI-XX). Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat; 1999. p. 225.
13. Puigderrajols i Jarque PF. Aproximació al corpus epigràfic i lapidari de la catedral de Barcelona. Barcelona; 2013. p. 23. Consultable a: [http://www.cultura.arqbcn.org/arxiu/publicacions/APROXIMACIÓ CORPUS EPIGRÀFIC.pdf](http://www.cultura.arqbcn.org/arxiu/publicacions/APROXIMACIÓ_CORPUS_EPIGRÀFIC.pdf). Accés el 19 de desembre de 2013.
14. Memorial ajustado del pleito pendiente en la Real Audiencia de Cataluña, y sala que preside el noble señor don Antonio Pellicer... entre partes de Don Ignacio de Dou y Bassols... de una; y Don Francisco de Milans de otra, y este contra la Illustre Baronesa de Rocafort por la evicción, sobre la nullidad de las enagenaciones del castillo, lugar, termino y baronía de Calabuig, en el corregimiento de Gerona, hechas en los años de 1725 y 1745. Barcelona: En la imprenta de Antonio Sastres. p. 396.
15. Peter Metge. http://en.wikipedia.org/wiki/Peter_Metge. Accés el 16 de desembre de 2013.
16. Metge, John, of Athlumney, co. Meath. A: The history of Parliament. Member biographies. http://www.historyofparliamentonline.org/volume/1790-1820/member/metge-john#footnote2_mad5bt6. Accés el 16 de desembre de 2013.
17. Joan Metge. http://en.wikipedia.org/wiki/Joan_Metge. Accés el 16 de desembre de 2013.
18. Dame Joan Metge Medal. <http://www.royalsociety.org.nz/programmes/awards/metge-medal/>. Accés el 16 de desembre de 2013.
19. René Metge. http://fr.wikipedia.org/wiki/René_Metge. Accés el 16 de desembre de 2013.
20. Institut Català de Cartografia. <http://www.icc.cat/vissir3/>. Accés el 20 d'octubre de 2013.
21. Rialp Cercós A. Estudi de la toponímia dels Plans de Sió. Societat d'Onomàstica: Butlletí Interior. 2003;(92):231-48.
22. Diec2. Diccionari de la llengua catalana. Segona edició. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. <http://dlc.iec.cat/>. Accés el 20 d'octubre de 2013.
23. *Ophidion barbatum* Linnaeus, 1758. WoRMS. World Register of Marine Species. <http://www.marinespecies.org/aphia.php?p=taxdetails&id=126675>. Accés el 20 d'octubre de 2013.
24. *Ophidion rochei* Müller, 1845. WoRMS. World Register of Marine Species. <http://www.marinespecies.org/aphia.php?p=taxdetails&id=126676>. Accés el 20 d'octubre de 2013.
25. Alegre M, Leonart J, Veny J. Espècies pesqueres d'interès comercial. Nomenclatura oficial catalana. Barcelona: Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca, Institut d'Estudis Catalans, TERMCAT, Generalitat de Catalunya; 1992. p. 20.
26. Neoloteca. Termcat. <http://www.termcat.cat/>. Accés el 20 d'octubre de 2013.
27. *Parophidion vassali* Risso, 1810. WoRMS. World Register of Marine Species. <http://www.marinespecies.org/aphia.php?p=taxdetails&id=126677>. Accés el 20 d'octubre de 2013.